

DOI: 10.31866/2616-745x.8.2021.249032

УДК 339.924:061.1ЄС:338.2(477)«2013/2020»

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА
УКРАЇНИ ВПРОДОВЖ 2013–2020 РР.
У КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИКЛИКІВ****Ревенко Анатолій Дмитрович**

*Кандидат економічних наук, доцент,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4555-0677>,
e-mail: revenkoad@ukr.net,
Київський університет культури,
вул. Чигоріна, 20, Київ, Україна, 01042*

Надіслано:

08.11.2021

Рецензовано:

15.11.2021

Прийнято:

01.12.2021

Для цитування:

Ревенко, А. Д. (2021). Євроінтеграційна економічна політика України впродовж 2013–2020 рр. у контексті нових викликів. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (8), 119–135. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.249032>.

Мета статті полягає у розгляді пріоритетів розвитку євроінтеграційної економічної політики України впродовж 2013–2020 рр. у контексті нових викликів. Завданнями статті є аналіз реструктуризації української економіки відповідно до головних пріоритетів скорегованої та інноваційно спрямованої Угоди про співпрацю, а також оцінка перспектив від запровадження «промислового безвізу» для України. Дослідницька методологія спирається на методи наукового абстрагування, спостереження, синтезу, а також на системно-структурний аналіз для дослідження міжнародного та національного вимірів економічної політики. Наукова новизна статті полягає у спробі реконструювати на підставі аналізу євроінтеграційної економічної політики України в період 2013–2020 рр. основні проблеми та перспективи в контексті поточної співпраці сторін. У підсумку проведеного дослідження було доведено, що враховуючи чималу сукупність несприятливих зовнішніх і внутрішніх викликів (російська гібридна агресія, негативний вплив COVID-19, загроза єдності та ефективності ЄС, технологічні інновації, складна внутрішньополітична ситуація тощо), які стоять перед українською економікою в зазначений період, ситуація залишається непростю і потребує істотного коригування на рівні

законодавчо-нормативних засад Угоди про співпрацю. Активізація і створення якісно нового механізму економічної взаємодії між Україною та ЄС постає нагальним завданням найближчого майбутнього, коли замість декларацій та ситуативних домовленостей буде створена платформа сталої та ефективної взаємодії, що розширить можливості обміну у високорозвинених технологічних галузях та у сфері підготовки фахівців для нових професій економіки майбутнього.

Ключові слова: Україна; ЄС; євроінтеграція; економічна політика; Угода про співпрацю; «промисловий безвіз».

Вступ

Аналізуючи діяльність нової української влади на євроінтеграційному напрямі, хотілося б відзначити, що їй поки що вдається утримувати позитивні тенденції та попередні надбання у відносинах з Євросоюзом (далі в тексті – ЄС), декларуючи спадкоємність і поглиблення євроінтеграційного курсу країни. При цьому плани офіційного Києва вже на старті були досить амбітними, коли в урядовому Звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 р. тоді ще віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, а зараз міністр закордонних справ Д. Кулеба зазначив, що Уряд уперше в новітній українській історії визначив євроінтеграцію наскрізним завданням реформування країни, поставивши перед собою мету – досягнення Копенгагенських критеріїв членства в ЄС (Zvit pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS, 2019).

Незважаючи на низку позитивних моментів, – закріплення незворотності європейського курсу в Конституції України, підтримка здійснюваних реформ і європейських прагнень нашої країни разом з економічною та політико-дипломатичною підтримкою у протистоянні російській агресії в межах XXI і XXII самітів Україна-ЄС у липні 2019 р. і жовтні 2020 р., започаткування діалогу про оновлення Угоди про асоціацію, забезпечення законодавчих умов для укладення Угоди про «промисловий безвіз», поступова інтеграція до Єдиного цифрового ринку ЄС, посилення співпраці з європейськими газовими операторами і трейдерами через впровадження низки норм, які роблять газовий ринок більш прозорішим, створення умов для приєднання до системи спільного транзиту з ЄС і ефективної роботи авторизованих економічних операторів та ін., – на шляху євроінтеграції виникають численні конфлікти, зовнішні перешкоди та внутрішні проблеми, які гальмують просування України до членства в ЄС.

Відносно зовнішніх перешкод, то найперше слід вказати на щонайменше два фактори – а) тривала російська гібридна агресія (окупація Криму і конфлікт на Донбасі) та б) негативний вплив світової пандемії COVID-19, яка погіршила соціально-економічну ситуацію на теренах ЄС і так само критично позначилась на українській економіці. Як це не парадоксально, але з російським фактором ситуація є більш зрозумілою, адже йдеться про різні намагання країни-агресора блокувати та унеможливити рух Києва до європейської спільноти, які дивним чином співпадають з прагненням дезінтегрувати й послабити сам ЄС, здійснити переформатування геополітичного устрою європейського континенту на своїх умовах. У цій війні проти західного світу, частиною якого є Україна, Кремль використовує весь арсенал наявних у нього засобів (силовий сценарій, політико-економічний тиск і газовий шантаж, інформаційно-пропагандистська експансія, задіяння «агентів впливу» або проросійських політичних сил, як Україні, так і в ЄС тощо).

У випадку з COVID-19, то окрім прямих епідеміологічних і демографічних викликів, світова пандемія виступила «каталізатором» ще одного зовнішнього фактора – в) внутрішньо-європейського, коли створила загрозу єдності та ефективності ЄС. Йдеться про поширення євроскептичних настроїв і активізацію правих політичних партій і рухів в останні роки, тяжіння до автономізації та сепаратизму, тенденції політичного та економічного національного егоїзму, що лише підсилюються перманентними спалахами тероризму у зв'язку з радикалізацією мусульманських діаспор у країнах ЄС. Поряд з цією міграційною кризою, що впливає на політику мультикультуралізму та процес формування загальноєвропейської ідентичності, варто ще виділити розширення кола країн-учасниць ЄС (2004–2013 рр.), що створює «внутрішнє навантаження» і загострює конфлікти з «новими» членами ЄС (приміром, непрості відносини між Польщею, Угорщиною з одного боку та Брюсселем з іншого). Це лише підживлює етнічний націоналізм, ксенофобію та історичний реваншизм у Європі, що негативно позначається на євроінтеграційному курсі України. Але перемога на виборах до Європарламенту у 2019 р. єврооптимістів засвідчила, що «криза легітимності» ЄС не має місця, а лідери провідних країн-членів залишаються прибічниками ідеї європейської інтеграції.

Внутрішніх проблем, які стримують євроінтеграційний рух України та утворюють вибухонебезпечну «суміш» несприятливих чинників всередині самої країни, куди більше: це і складна внутрішньополітична ситуація, пов'язана з виборчими кампаніями і дестабілізуючою конфронтацією у лавах політичних партій, що поділяють європейські цінності та підтримують рух до ЄС, реальна загроза ескалації збройного конфлікту на Сході України, хронічні

проблеми з реформуванням судової системи та боротьби з корупцією (GRECO у березні 2020р. критично оцінила стан боротьби з корупцією в нашій країні, адже з наданих нею у 2017 р. рекомендацій, було виконано лише 5, частково – 15 і не виконано зовсім – 11), дефіцит стратегічного планування (попри затвердження «Стратегії національної безпеки» Указом Президента від 14 вересня 2020 р., актуальним і незакритим залишається питання формування цілісної державної стратегії зовнішньої політики, складовою якої є євроінтеграція, та оновлення у зв'язку з цим базового Закону «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»), а також неоднозначні та відверто суперечливі структурно-кадрові реорганізації, котрі породжують «різноголосся» у владній команді та ручний і «турбо» режим під час впровадження євроінтеграційної політики в Україні.

Вищеозначені та інші виклики, що випробовують нині на міцність відносини Україна-ЄС, враховуючи кардинальні інноваційні трансформації під впливом технологічної революції та переформатування міжнародної системи економічних відносин, актуалізують проблему економічної співпраці між нашою країною та Євросоюзом. Теоретичний розгляд цього питання має відбуватися з урахуванням перспективи оновлення та подальшої імплементації Угоди про асоціацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Зазначена проблема розглядалася у працях таких українських вчених фахівців-практиків як І. Бураковський, Л. Волощенко, В. Геєць, А. Голіков, А. Гончарук, А. Єрмолаєв, Я. Жаліло, І. Кліменко, М. Кизим, І. Кобута, С. Козь'яков, Д. Ляпін, В. Мовчан, Н. Ничай, Т. Осташко, В. П'ятницький, В. Сіденко, В. Точилін, О. Федірко та багатьма іншими. Якщо говорити про новітній період, що винесений у заголовок статті, то автором була звернена особлива увага на праці І. Матюшенка, С. Беренди та В. Резнікова (Matyushenko, Berenda & Reznikov, 2015), К. Кулаковського (Kulakovskiy, 2016), Ж. Жигалевича і О. Станіславського (Zhygalevych & Stanislavsky, 2019), а також у процесі дослідження були використані матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економіка України в умовах євроінтеграції: виклики та перспективи розвитку» (Churvyed., 2018), проєкту «Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики» (Sektoralna intehratsiia Ukrainy do YeS..., 2021) та журналу «Національна безпека і оборона» (Natsionalna bezpeka i oborona, 2020), який повністю присвячено темі європейської інтеграції України.

Одним із актуальних завдань міжнародних економічних студій є спроба реконструювати на підставі аналізу євроінтеграційної економічної політики України у період 2013–2020 рр. основні проблеми та перспективи в контексті поточної співпраці сторін, спроба з'ясувати наскільки кроки нової української влади на євроінтеграційному шляху зміцнюють економіку країни, розвиваючи її інноваційний потенціал.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розгляд пріоритетів розвитку євроінтеграційної економічної політики України впродовж 2013–2020 рр. у контексті нових викликів. Ця мета реалізується в таких завданнях: по-перше, аналіз реструктуризації української економіки відповідно до головних пріоритетів скорегованої та інноваційно спрямованої Угоди про співпрацю, по-друге, оцінка перспектив від запровадження «промислового безвізу» для України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Визначальним структуро-перетворюючим чинником глобальних соціально-економічних трансформацій у XXI ст. постають технологічні інновації, які зумовлюють масштабні і глибокі зміни у структурі економічних відносин. Йдеться про відкриті екосистеми штучного інтелекту (open AI ecosystem), блокчейн-технології (theblockchain), наносенсори та інтернет наноречей (nanosensors and the Internet of nanothings), аналітику, побудовану на великих базах даних (Big data analytics), впровадження яких пришвидшується пандемією COVID-19 та призводить до формування засад нової «малоконтактної економіки» («low touch economy») (The New Low Touch Economy, 2020). Врахування цих трендів і факторів в Угоді про асоціацію України з ЄС пришвидшить технологічний прогрес української економіки та допоможе подолати відставання в науковому і технологічному поступі від провідних європейських країн.

Відставання і досі залишається суттєвим, не зважаючи на те, що Україна піднялася в рейтингу Глобального інноваційного індексу з 63-го місця серед 143 країн у 2014 р. на 45-те серед 131 країни світу (Cornell University, INSEAD and WIPO). Навіть можна говорити про певне зниження показника інноваційності економіки країни саме в період розгортання євроінтеграційного курсу. Згідно Доповіді Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність за 2019р., Україна посідає 60-те місце (40,1) за індикатором «інноваційна здатність» (innovation capability), 44-те місце серед 141 країни за рівнем кваліфікації робітників (skills), лише 85-те місце (57,2) за «динамізмом бізнесу» (business dynamism), враховуючи 109-те місце (42,8) за субіндексами зростання інноваційних компаній (growth of innovative companies), а також на 26-му місці (72,6) за субпоказником «кваліфікація

майбутньої робочої сили» (skills of future workforce) (The Global Competitiveness Report, 2019).

Як бачимо, попри досить високий рівень прив'язки реформ в Україні до міжнародних зобов'язань, з огляду переважно на внутрішньо-політичні причини наша країна продовжує марнувати досить високий кваліфікаційний потенціал, демонструючи неадекватність політики міжнародних зв'язків і міжнародної інтеграції («реформи заради самих реформ»). Свідченням цьому є спрощення та примітивізація української економіки на прикладі процесу деіндустріалізації, коли за період дії Угоди впродовж 2015–2019 рр. випуск промислової продукції скоротився на 5,5 %, а якщо врахувати ситуацію у 2020 р., то можна казати про всі 13%. Зниження частки експорту продукції обробної промисловості України у 2018 р. до 5,4 %, порівняно з проблемним 2015 р. (8,5 %), тоді як у світ і такий показник у середньому складає 20,8 %, також свідчить про серйозні інституційні проблеми.

У процесі імплементації Угоди проблемними також залишаються питання створення умов для ширшого залучення українських підприємств та організацій до співпраці, а також ефективності здійснюваних реформ у різних галузях, які поки що більше акцентовані не на створенні нового потенціалу розвитку, а на руйнуванні раніше створеного. Рано чи пізно це призведе до соціального вибуху, запобігти якому можна шляхом коригування змісту Угоди у напрямку сприяння піднесенню конкурентоспроможності країни в сучасних секторах економіки, щоб остання стала інноваційно спрямованою. Для цього, як зауважують сучасні експерти, по-перше, варто інтенсифікувати впровадження нових безконтактних технологій та поглибити співпрацю в науково-технологічній сфері (згадаймо суто символічну участь України у програмі «Горизонт 2020», коли нашій країні виділяється в рамках дослідницьких проєктів ЄС лише 2–3 % від сумарного показника асоційованих країн), зокрема в частині закріплення за нами певної мінімальної квоти в доступі до коштів. Якщо цього не робити, то Україна не зможе повертати витрати коштів, потрібних для інституційних трансформацій, що перетворює євроінтеграцію на економічно нерентабельну акцію. Однієї лише формальної декларації про «відкритість» будь-яких програм ЄС без конкретних заходів щодо розширення потенціалу включення українських підприємств та організацій до них явно недостатньо. По-друге, активізація та створення якісно нового механізму взаємодії у сфері охорони здоров'я та фармацевтики як відповіді на нові виклики COVID-19 (на жаль, Україна поки що перебуває на узбіччі магістральних шляхів взаємодії з розробки засобів боротьби з цим

викликом, свідченням чого є той факт, що на спеціальній платформі Європейського дослідницького простору (European Research Area Corona Platform), на кінець жовтня 2020 р., не зареєстровано жодного українського учасника чи проекту). І, по-третє, посилення взаємодії на рівні бізнес-структур, адже порівняно з постсоціалістичними країнами Центральної Європи українські підприємства так і не перетворилися на важливі ланки ланцюгів створення доданої вартості в ЄС за умови втрати російських ринків (Sektoralna intehratsiia Ukrainy do YeS, 2021).

Тому абсолютно влучними і доречними є нині численні зауваження про асиметричність Угоди про асоціацію, яка в світлі нових технологічних викликів Четвертої промислової революції, відводить українській економіці периферійну роль (Kozyreva, 2016). Зважаючи на це, ми приєднуємось до численних зауваг про необхідність перегляду положень цієї Угоди, зокрема в частині розробки та впровадження в «тіло» Угоди чітких інституційних рамок співпраці на основі розширення можливостей обміну у високорозвинених технологічних галузях та у сфері підготовки спеціалістів для нових професій економіки майбутнього. І не потрібно забувати про створення платформи не ситуативної та декларативної, а саме постійної і дієвої взаємодії бізнесу країн-членів ЄС з українським бізнесом, яка здатна підвищити якісний рівень прийняття рішень в межах процесу євроінтеграції, зробивши його менш заідеологізованим і більш прагматичним.

Звертаючись до питання механізмів регулювання взаємного доступу до ринків, то в цьому ключі найбільш очевидною перевагою укладеної Угоди про асоціацію є лібералізація цього доступу та створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Попри деякі сприятливі фактори у зв'язку з адаптацією до умов конкуренції в низці важливих секторів, варто вказати і на несприятливі чинники – наявність високих технічних бар'єрів для входження українських промислових виробів на ринок ЄС, а також тарифні квоти, пов'язані з агропродовольчим експортом (загалом по 32 групам товарів). Такий асиметричний вплив процесу лібералізації торгівлі на різні сектори економіки у період 2013–2019 рр. виявився доволі продуктивним для представників харчової промисловості та агробізнесу, які збільшили у 2,5 рази експорт за групою тваринних і рослинних олій та жирів, подвоїли обсяги експорту за групою харчових продуктів. Чого не скажеш про українських виробників машин, обладнання і різних готових виробів, успіхи яких залишаються помірно зростаючими за обсягом, а також про представників чорної металургії, які обмежено скористалися тарифним відкриттям ринку ЄС через структурний дисбаланс на світовому ринку чорних металів (перевищення пропозиції над попитом).

Стосовно європейського експорту до України, то в період 2014–2015 рр. він пережив істотне падіння, обумовлене більше не впливом торгової лібералізації, а обвальною девальвацією гривні та значним падінням доходів. Згодом в силу певного зростання виробництва і доходів, відновлення макроекономічної стабільності і обсягів експорту ЄС до України, у 2019 р. показники покращилися та перевищили навіть докризові показники 2013 р., але загалом, якщо оцінювати ситуацію нині, то доводиться констатувати, що Угода поки що не призвела до суттєвого збільшення імпорту товарів з ЄС до України. А тому більшість експертів і представників українського бізнесу сходяться на думці, що зона вільної торгівлі з ЄС нині не є ані деструктивним фактором щодо українського виробництва (експорту 2019 р. на 3,6% перевищував показник 2013 р.), ані системним чинником розвитку більшості секторів української економіки, що спонукає переглянути деякі акценти торговельної політики у відносинах з ЄС.

Певні обмеження присутні і в рамках режиму тарифного квотування ЄС по низці позицій агропродовольчої номенклатури, де ми маємо відносну перевагу. Загалом Угода передбачала графік поступового збільшення обсягів тарифних квот, але якщо звертати увагу на окремі товарні позиції, то ми бачимо, що для прикладу у 2019 р. українські експортери з 40 встановлених тарифних квот у повному обсязі використали лише 11 (на кукурудзу, мед, виноградний і яблучний соки, пшеницю, ячмінь, цукор, оброблені томати, м'ясо птиці, оброблений і звичайний крохмаль, вершкове масло) та 2 на понад 95%. Якщо згадувати зміни у 2019 р. до Додатку I-A до Угоди щодо збільшення обсягів тарифних квот на м'ясо птиці та набуття чинності угоди під час обміну листами між ЄС і Україною 17 січня 2020 р., де йшлося про зміни до торгових преференцій на рахунок м'яса птиці та переробленого м'яса птиці, а також дані Єврокомісії за 2020 р. (Tariff quota consultation, 2020), згідно яких станом на 12 листопада цього ж року Україна повністю використала тарифні квоти по 18 позиціях з 51, то потрібно визнати, що проблема тарифних квот не така болюча для багатьох українських експортерів агропродовольчої продукції. Питання в іншому: з точки зору стратегії економічного розвитку в умовах «бурхливої» цифровізації збільшення потуг агропродовольчого експорту України за вузьким сегментом номенклатури на руку великим агрохолдингам, що експортують на ринок ЄС зерно та м'ясо птиці. Ця викривлена структура експорту, характерна для малорозвинутих країн, є відхиленням від перспектив високотехнологічного

виробництва в бік аграризації та примітивізації структури української економіки.

Коли постає питання про підвищення рівня технологічності українського виробництва і створення умов для стрімкого виходу на європейський ринок з продукцією з високим вмістом доданої вартості, потрібно згадати про механізм, передбачений ст. 57 Угоди – приєднання до європейської системи сертифікації та визнання відповідності промислових виробів (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products, ACAA). Саме його назвали не зовсім доречним терміном «промисловий безвіз» через заміну процедур сертифікації та підтвердження на території ЄС відповідними процедурами на території України (Berenda, 2019).

Стратегія розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 р., затверджена Розпорядженням Кабміну № 844 від 19 серпня 2015 р., передбачала вжиття відповідних заходів з адаптації до європейських норм, проте надто повільно вирішувала ці питання. І той факт, що лише у жовтні минулого року розпочалася підготовка до початку офіційних переговорів із цього питання (V Ukraini pochala robotu misiia YeS dlia pidhotovky..., 2020), свідчить про відсутність потрібної динаміки та гальмування виходу на європейський ринок з власною готовою продукцією і не лише в галузі машинобудування. Приєднання до АCAA потребує розгалуженої інфраструктури, яка забезпечує оцінку відповідності в практичній площині, а ще відповідної законодавчо-нормативної бази з питань сертифікації, стандартизації і метрології, ринкового нагляду та оцінки відповідності, їх гармонізації з acquis.

Додаток III до Угоди під назвою «Список законодавства для адаптації із зазначенням термінів для його здійснення» визначає 27 груп промислової продукції (насамперед, машинобудівної), які мають бути охоплені процесом адаптації галузевого законодавства упродовж 2–3 років з моменту набуття чинності Угоди, а в окремих випадках передбачено 4 (приміром, для радіо- та телекомунікаційного термінального обладнання) та 5 років (коли йдеться про високошвидкісні залізні дороги, маркування та стандартизацію енергетичних продуктів тощо). Реалізація міжсекторальних питань технічного регулювання, як і інші графіки, не були дотримані, оскільки реальна практика їх імплементації засвідчила, насамперед, істотний брак ресурсів в Україні, що прирікає поки що нас на досить помітне відставання. У цій ситуації залишається концентрувати увагу та зусилля на сферах горизонтального технічного регулювання з найбільшим експортним потенціалом і відносно невеликим обсягом ресурсів для адаптації, не забуваючи про поширення цього

режиму на інші промислові сектори (Intehratsiia u ramkakh asotsiatsii: dynamika vykonannia Uhody mizh Ukrainoiu i YeS, 2019).

Затягування з процесом адаптації за період імплементації Угоди породжує нові виклики, які пов'язані зі змінами в нормативно-правовому регулюванні цієї сфері всередині самого ЄС. У цьому сенсі згадаймо прийняття нового акту, який стосується стійких органічних забруднювачів (Regulation (EU) 2019/1020...), а також затвердження 20 червня 2019 р. нового Регламенту 2019/1020 щодо ринкового нагляду та відповідності продукції, що набув чинності 16 липня 2021р. (Regulation (EU) 2019/1021...). Останній суттєво посилює механізми ринкового нагляду і повноваження пов'язаних з ним органів переважно через прискорення темпів розвитку електронної торгівлі. Тому перед Україною в найближчому майбутньому вкотре назриває нагальна необхідність законодавчих змін стосовно ринкового нагляду та інших аспектів технічного регулювання, про що в унісон зазначають більшість експертів нині.

У чому полягає асиметричний характер процесу підготовки України до т. зв. «безвізового режиму»? З одного боку ЄС в статусі вимогливого і суворого наставника, що послуговується нечіткими термінами і декларативними заявами стосовно можливого надання нам доступу до єдиного ринку на підставі режиму АСАА, а з іншого боку Україна, яка обкладена зобов'язаннями зі всіх сторін та ще й отримує допомогу від ЄС, яку за обсягами неможливо порівняти з тією, що отримали країни Центрально-Східної Європи у процесі підготовки до набуття членства в ЄС. Ці асиметрично-несправедливі умови, в яких знаходиться наша країна, обтяжливі і затратні для неї, коли зазвичай приймаються непопулярні та законодавчо суперечливі рішення у процесі адаптації всієї системи технічного регулювання до правил ЄС, та ще й в умовах чималих навантажень на українську економіку, яка зазнала і продовжує відчувати на собі наслідки пандемії COVID-19. А тому все очевиднішою і нагальною нині постає вимога суттєвих змін до тексту Угоди про асоціацію з метою виправлення цієї асиметрії та посилення власної економічної та політичної суб'єктності.

Висновки

Таким чином, наведений матеріал переконує, що економічна політика, яку проводила українська влада у 2013–2020-х рр., в цілому була орієнтована на утримання позитивних тенденцій та попередніх надбань у відносинах з ЄС, на поглиблення євроінтеграційного курсу країни. Враховуючи чималу сукупність несприятливих зовнішніх і внутрішніх викликів (російська гібридна агресія, негативний вплив COVID-19, загроза єдності та ефективності ЄС,

технологічні інновації, складна внутрішньополітична ситуація тощо), перед якими постала українська економіка в цей період, і незважаючи на високий рівень «прив'язки» реформ в Україні до міжнародних зобов'язань, ситуація залишається непростю і потребує істотного коригування на рівні законодавчо-нормативних засад Угоди про співпрацю. Причин такого коригування більш ніж достатньо: зниження показника інноваційності економіки саме в період розгортання євроінтеграційного курсу, її спрощення та примітивізація на прикладі деіндустріалізації, марнування досить високого кваліфікаційного потенціалу, «асиметричність» Угоди про асоціацію, яка в світлі нових технологічних викликів відводить українській економіці периферійну роль, викривлена структура експорту в бік аграризації та примітивізації української економіки, обкладання України з боку ЄС обтяжливими і затратними зобов'язаннями, які в майбутньому, якщо не буде виправлена зазначена асиметрія, можуть призвести до втрати економічної та політичної суб'єктності країни.

Ці перелічені проблеми є аргументами на користь того, щоб відмовитися від євроінтеграційного курсу в цілому? Для прихильників «руського мира» та євроскептиків, безумовно, що так. Але логіка захисту національних інтересів і здоровий глузд диктують виважену і прагматичну економічну політику, що має лежати в основі співпраці Україна та ЄС. Внутрішньополітичні проблеми і чвари, корупція і відсутність ефективних реформ послаблюють економічні переговорні позиції України, заганяючи нову владу в «прокрустове ложе» асиметрії, з якого вона поки що неспроможна вибратися. На нашу думку, активізація та створення якісно нового механізму економічної взаємодії між Україною та ЄС є нагальним завданням найближчого майбутнього, коли замість декларацій та ситуативних домовленостей буде створена платформа сталої та ефективної взаємодії бізнесу країн-членів ЄС з українським бізнесом, яка здатна підвищити якісний рівень прийняття рішень в межах євроінтеграції, забезпечити перехід від «ідеологем» до конкретних прагматичних рішень і дій. Це потребує розробки і впровадження в текст Угоди про співпрацю чітких інституційних рамок і законодавчих коректур, які б не нагадували «гру в одні ворота», а розширили можливості обміну у високорозвинених технологічних галузях та у сфері підготовки фахівців для нових професій економіки майбутнього.

Reference

- Berenda, S. V. (2019). "Promyslovyi bezviz" yak sozhlyvist zbilshennia ukrainskoh oeksportu do YeS ["Industrial visa-free travel" as a pity to increase Ukrainian exports to the EU]. In: *Ekonomiko-pravovi problemy rozvytku ta spryannia hospodarskii diialnosti v suchasnykh umovakh* [Economic and legal problems of development and promotion of economic activity in modern conditions]. Proceedings of the II Round Table. Kharkiv, Ukraine, 17May 2019. Kharkiv,pp. 68–73.
- Chyrvy, O. H. ed. (2018). *Ekonomika Ukrainy v umovakhyevrointehratsii: vyklyky ta perspektyvy rozvytku*[Ukraine's economy in the context of European integration: challenges and prospects for development]. Proceedings of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference.Uman, Ukraine, 19 April 2018. Uman: Visa.
- Cornell University, INSEAD and WIPO. *The Global Innovation Index 2014, 2016, 2018, 2019, 2020*. Geneva: WIPO and New Delhi: Confederation of Indian Industry.
- Intehratsiia u ramkakh asotsiatsii: dynamika vykonannia Uhody mizh Ukrainoiu i YeS [Integration within the association: dynamics of implementation of the Agreement between Ukraine and the EU]. (2019). *Public Synergy Project*, [online] Available at:<https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamika-vykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya-1.pdf>.
- Kozyreva, O. V. (2016). Analiz asymetrychnosti uhody pro asotsiatsiiu Ukrainy z YeS [Analysis of the asymmetry of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. *Visnyk Kharkivskohonatsionalnohouniversytetu imeni V.N. Karazina. Seriiia "Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm"* [The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "International Relations. Economics. Country Studies. Tourism"], no. 5, pp. 35–39.
- Kulakovskiy, K. O. (2016). Ekonomichna skladovay evrointehratsiinoho protsesu Ukrainy: problemy I perspektyvy [Economic component of Ukraine's European integration process: problems and prospects]. *Ekonomika: realii chasu*[Economics: the realities of time], no. 5 (27), pp. 24–31.
- Matyushenko, I., Berenda, S., Reznikov, V. (2015). *Yevrointehratsiia Ukrainy v systemi mizhnarodnoi ekonomichnoi intehratsii* [European integration of Ukraine in the system of international economic integration]. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina.

- Natsionalna bezpeka I oborona [National security and defense]. (2020). *Razumkov Centre*, [online], no. 1–2 (181-182). Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD181-182_2020_ukr.pdf.
- Regulation (EU) 2019/1020 of the European Parliament and of the Council of 20 June, 2019 on market surveillance and compliance of products and amending Directive 2004/42/EC and Regulations (EC), No 765/2008 and (EU) № 305/2011. (2019). *Official Journal of the European Union*, [online], L169/1, Vol. 62. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/AUTO/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.169.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2019:169:TOC.
- Regulation (EU) 2019/1021 of the European Parliament and of the Council of 20 June, 2019 on persistent organic pollutants. (2019). *Official Journal of the European Union*, [online], L169/45, Vol. 62. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/AUTO/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.169.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2019:169:TOC.
- Schwab, K. ed. (2019). The Global Competitiveness Report. *World Economic Forum, Geneva*, [online]. Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
- Sektoralna intehratsiia Ukrainy do YeS: peredumovy, perspektyvy, vyklyky [Ukraine's sectoral integration into the EU: preconditions prospects, challenges]. (2021). *Razumkov Centre*, [online]. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf.
- Tariff quota consultation. – European Commission. (2020). *European Commission*, [online]. Available at: https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/quota_consultation.jsp?Lang=en&Origin=UACode=&Year=2020&Critical=&Status=&Expand=true.
- The New Low Touch Economy. How to navigate the world after COVID-19: Report. (2020). *Board of Innovation*, [online]. Available at: <https://info.boardofinnovation.com/hubfs/Innovate%20low%20touch%20economy.pdf>.
- V Ukraini pochala robotu misiia YeS dlia pidhotovky “promyslovoho bezvizu” [EU mission to prepare for “industrial visa-free travel” launched in Ukraine]. (2020). *Economic truth*, [online]. Available at: <https://www.altogether.com.ua/news/2020/10/29/666756>.
- Zhygalevych, Zh., Stanislavsky, O. (2019). Osoblyvosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti vitchyznianskykh pidpriemstv v umovakh yevrointehratsii [Peculiarities of foreign economic activity of domestic enterprises in the

conditions of European integration]. *Economic Bulletin of National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnical Institute"*, Vol. 16, pp. 116–123.

Zvit pro vykonannya Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom za 2019 rik [Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union for 2019]. (2019). *Government portal*, [online]. Available at: https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/zvit_implementation-2019-4_0.pdf.

EURO INTEGRATION ECONOMIC POLICY OF UKRAINE DURING 2013–2020 IN THE CONTEXT OF NEW CHALLENGERS

Anatolii Revenko

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4555-0677>,

e-mail: revenkoad@ukr.net,

Kyiv University of Culture,

Kyiv, Ukraine

The aim of the article is to consider the priorities in euro integration economic policy of Ukraine during 2013–2020 in the context of new challenges development. The task of the article is the analysis of restructuring the Ukrainian economy according to the main priorities of adjusted and innovation-oriented Agreement about cooperation and the mark of perspectives from the introduction “industrial visa-free” for Ukraine. Research methodology relies on the methods of scientific abstraction, observation, synthesis, as well as system-structural analysis to study the international and national dimensions of economic policy. Scientific novelty lies in the attempt to reconstruct on the ground of analysis the eurointegration economic policy of Ukraine during 2013–2020 the main problems and perspectives in the context of current cooperation of two sides. As a result of the conducted research, it has been proved that including a considerable totality of unfavorable extra and inner challenges (Russian hybrid aggression, the negative impact of COVID-19, the threat to the unity and effectiveness of the EU, technological innovation, the difficult domestic political situation, etc.) which have appeared before the Ukrainian economy in pointed time, the situation stays difficult and needs the significant adjustment in the level of legislative and regulatory principles of the Agreement of cooperation. Activation and making a qualitative new mechanism of economical interaction between Ukraine and EU becomes the insistent task of the nearest future when instead of declarations and situation agreement will create the platform of sustainable and effective interaction which extend the possibility of changes in high technology branches and in the sphere of specialists’ preparing for the new profession of the economy of the future.

Key words: Ukraine; EU; euro integration economic policy; Agreement about cooperation; “industrial visa-free”.

ЕВРОИНТЕГРАЦИОННАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА УКРАИНЫ НА ПРОТЯЖЕНИИ 2013–2020 ГГ. В КОНТЕКСТЕ НОВЫХ ВЫЗОВОВ

Ревенко Анатолий Дмитриевич

*Кандидат экономических наук, доцент,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4555-0677>,
e-mail: revenkoad@ukr.net,
Киевский университет культуры,
Киев, Украина*

Цель статьи состоит в рассмотрении приоритетов развития евроинтеграционной экономической политики Украины на протяжении 2013–2020 гг. в контексте новых вызовов. Задачей статьи является анализ реструктуризации украинской экономики в соответствии с главными приоритетами скорректированного и инновационно направленного Соглашения о сотрудничестве, а также оценка перспектив внедрения «промышленного безвиза» для Украины. Исследовательская методология опирается на методы научного абстрагирования, наблюдения, синтеза, а также системно-структурный анализ для исследования международного и национального измерений экономической политики. Научная новизна статьи состоит в попытке реконструировать на основе анализа евроинтеграционной экономической политики Украины в период 2013–2020 гг. основные проблемы и перспективы в контексте текущего сотрудничества сторон. В итоге проведенного исследования было доказано, что, учитывая немалую совокупность неблагоприятных внешних и внутренних вызовов (российская гибридная агрессия, негативное влияние COVID-19, угроза единства и эффективности ЕС, технологические инновации, сложная внутривосточная ситуация и т. п.) для украинской экономики в указанный период, ситуация остается непростой и требует существенной корректировки на уровне законодательно-нормативных основ Соглашения о сотрудничестве. Активизация и создание качественно нового механизма экономического взаимодействия между Украиной и ЕС является насущной задачей ближайшего будущего, когда вместо деклараций и ситуативных договоренностей будет создана платформа устойчивого и эффективного взаимодействия, что расширит возможности обмена в высокоразвитых технологических

отраслях и в сфере подготовки специалистов для новых профессий будущего экономики.

Ключевые слова: Украина; ЕС; евроинтеграция; экономическая политика; Соглашение о сотрудничестве; «промышленный безвиз».